

HVEM BLIVER MORGEN- DAGENS ELITE?

Bare fordi du er født med en guldske i munden, er du ikke sikret en plads blandt morgendagens elite. Vidensamfundet kræver mangfoldighed og krøllede hjerner, og det udfordrer de gængse vinder- og taberetiketter. Eller gør det?

* Amir fra Nørrebro har lige afsluttet sin sidste eksamen fra Lyngby tekniske gymnasium. Nu skal han ud og finde en praktikplads som it-supporter. Frederik går i 3.g på Øregaard gymnasium i Hellerup og har planer om at læse statskundskab på Københavns Universitet ligesom sin far. Det kræver ikke den store krystalkugle at forudse de to skæbner. Amir er heldig, hvis han overhovedet finder en praktikplads, mens Frederik nok skal klare sig flot gennem studierne og stile mod en lovende karriere.

Vi kender historien – social arv klistrer stærkere end tapetklister; Underdanmark avler taberbørn, og akademikerbørn avler vinderbørn. Den udlægning nikker Mads Meier Jæger, professor ved Center for Grundskoleforskning, DPU, Aarhus Universitet, genkendende til. Han sætter spørgsmålet om den sociale arv på spidsen:

”Amerikanske økonomer har påvist, at man allerede ved barnets fødsel rent statistisk kan forudse, om det bliver en succes senere i livet – målt på parametre som uddannelse og lønindkomst. Er barnet betydeligt undervægtigt, har moren sandsynligvis drukkert eller røget under graviditeten, og så er hun per definition en taber, og det bliver hendes barn højst sandsynlig også.”

Men er det virkelig så entydigt givet, hvem der bliver fremtidens elite? Måske ikke. Nye røster hæfter sig ved, at fremtidens vidensamfund kræver nye kompetencer, der kan vende op og ned på, hvem fremtidens tabere og vindere bliver.

Det danske uddannelsessystem skaber ulighed

Men spørger man Mads Meier Jæger, sidder vinder- og taberetiketterne nu ret godt fast fra første færd. Han deltager i et forskningsprojekt, der undersøger, i hvilket omfang sociologen Pierre Bourdieus (1930-2002) kapitalformer – social, økonomisk og kulturel kapital - overføres gennem generationer (jf. faktaboks). Mads Meier Jæger forklarer: ”Undersøgelsen indikerer, at kulturel kapital er den kapitalform, der for alvor skiller de sociale klasser i Danmark. Det gør den især, fordi det er den kapitalform, der har størst betydning, når unge vælger uddannelse.”

I et land som USA er det i højere grad den økonomiske kapitalform, der sætter sig igennem og gør udslaget. Forældre i USA kan investere massivt i at give deres børn en solid ballast i form af den bedste børneopdragelse og uddannelse.

”I Danmark kan du ikke sikre dine børns succes ved at investere massivt i deres uddannelse. Skal man investere i noget, skal man investere i deres kulturelle kapital. Derfor har det stor betydning, om dine forældre er læger og psykologer, eller om de er ufaglærte eller indvandrere fra Tyrkiet. For det afgør, hvad der bliver talt om ved middagsbordet, hvilken avis der bliver læst i familien, om du er vant til at gå i teateret - kort sagt: hvor dannet en opdragelse du har fået. Det er dét, der afgør, hvor godt du klarer dig i et uddannelsessystem som det danske, der bliver stadig mere akademiseret,” siger Mads Meier Jæger.

Nye vindere og tabere

Så Amir bliver en taber og Frederik en vinder. Ifølge Lars Geer Hammershøj, lektor ved DPU, Aarhus Universitet, behøver det ikke nødvendigvis at gå sådan. Det kan ligefrem vise sig, at Amir har en fordel frem for Frederik i fremtidens vidensamfund. Lars Geer Hammershøj forklarer:

”Vidensamfundet kræver andre tilgange og løsninger, end dem man brugte i går. Der bliver brug for nye kompetencer og nye mennesketyper. Man skal kunne tænke ►

” TABERNE DERIMOD KAN MEGET VEL GÅ HEN OG BLIVE NOGLE AF NUTIDENS VINDERE, NEMLIG DEN ELITE, DER LEVER SIT LIV I EN OSTEKLOKKE OG KUN BEGÅR SIG I SNÆVRE ELITÆRE KREDSE BEGRÆNSET TIL DE BONEDE GULVE OG GOLFBANEN.

Lars Geer Hammershøj

» MORGENDAGENS ELITE BLIVER EFTERKOMMERNE AF DAGENS ELITE

Mads Meier Jæger

nyt og kreativt, anvende sin viden i nye sammenhænge og komme med det skæve indfald. Derfor vil der også være flere forskellige 'skæve' typer, som kan komme frem. I det lys kan andengenerationsindvandrere faktisk have en fordel, fordi de kan agere i flere kulturer og se det kendte fra flere vinkler. Så hvis ikke de knækker på dobbeltheden, kan det være en styrke."

Lars Geer Hammershøj fremhæver dog – ligesom Mads Meier Jæger – vigtigheden af at besidde en god mængde kulturel kapital for at få succes og indflydelse. Men han breder begrebet om kulturel kapital ud.

"De ny vindere bliver dem, der besidder en multidimensionel kulturel kapital og derfor kan navigere i mange forskellige fællesskaber, blandt forskellige typer af mennesker og kulturer, og som formår at drage fordel af det. Taberne derimod kan meget vel gå hen og blive nogle af nutidens vindere, nemlig den elite, der lever sit liv i en osteklokke og kun begår sig i snævre elitære kredse begrænset til de bonede gulve og golfbanen. Den skæbne kan også ramme fagnørden, der kun kan navigere inden for sit eget faglige domæne og sjældent kommer uden for universitetsmurene," siger Lars Geer Hammershøj.

Mads Meier Jæger tror også, at fremtiden kræver nye kompetencer, men modsat Lars Geer Hammershøj vurderer han, at det vil være dem, som i forvejen er rige på kulturel kapital, der hurtigst og bedst formår at tilegne sig de nye kompetencer. "Morgendagens elite bliver efterkommerne af dagens elite," konstaterer han.

Innovation for og med alle

Men måske er hele elitediskussionen forfejlet. Det mener lektor Lotte Darsø, der forsker i innovation og ledelse ved DPU, Aarhus Universitet. Hun er skeptisk over for forestillingen om, at en elite driver udviklingen i samfundet.

"Jeg tror ikke på nogen elite. Ordet i sig selv er ekskluderende og ganske uhensigtsmæssigt i forhold til innovationstanken. Innovation handler om at inkludere og engagere mennesker over hele kloden. Derfor bliver morgendagens innovatører dem, der kan sætte andre mennesker i spil og facilitere innovationsprocesser. De skal sørge for, at alle bidrager med kreativitet og viden til innovationsprocessen. Innovation er ikke forbeholdt nogen snæver elite. Tværtimod, innovation favner bredt," siger Lotte Darsø.

Hendes tanker ligger langt fra den oprindelige forestilling om, at innovation udspringer fra det geniale individ. For Lotte Darsø er nutidens innovationsprocesser langt mere komplekse og involverer mange og meget forskellige mennesker.

Eliteuniversitetet er et taberuniversitet

Derfor er det heller ikke så relevant for Lotte Darsø, om det bliver Frederik eller Amir, der klarer sig bedst. For fremtidens spørgsmål drejer sig om, hvordan man bedst får to så forskellige personer til at spille sammen og i fællesskab bidrage til innovationsprocessen. For uden mangfoldighed ingen innovation. Det har også betydning for, hvordan vi indretter uddannelsessystemet – og eliteuniversiteter er ikke vejen at gå.

"Eliteuniversiteter er problematiske. De forhindrer forskellige grupper i at interagere med hinanden. Innovation handler nemlig ikke om, hvilke hjerner der tænker bedst, men om, hvordan vi får en mangfoldighed af hjerner til at tænke sammen og komme frem til den bedste løsning. I princippet kan den rette pædagogik få en hvilken som helst sammensat gruppe til at tænke innovativt," siger Lotte Darsø.

Hun står ikke alene med sin modstand mod eliteuniversiteter. Også Lars Geer Hammershøj pointerer ulemper ved at opdele uddannelsessystemet på denne måde.

OVERFØRSEL AF KAPITAL MELLEM GENERATIONER

Mads Meier Jæger arbejder på et forskningsprojekt, der undersøger overførsel af kapital mellem tre generationer. Udgangspunktet er 3.151 respondenter født i 1954 – og hhv. deres forældre og børn. Projektet er endnu ikke afsluttet, og derfor er beregningerne på efterkommerne af 1954-generationen først på plads til efteråret. Men allerede nu er resultaterne overraskende. I 65 % af tilfældene overføres kapital - social, økonomisk, kulturel kapital og kognitiv kapital - fra forældregenerationen, der er født i 1920'erne / 30'erne, til 1954-generationen. Det er overraskende, taget i betragtning at forskerne måler på en generation, der er vokset op med en velfærdsstat, der skulle sikre lige muligheder for alle uanset pengepungens størrelse. Resultaterne viser også, at den økonomiske og kulturelle kapital er stærkt forbundne - dvs., høj kulturel kapital afføder som regel også høj økonomisk kapital og vice versa.

”Sat på spidsen kan et eliteuniversitet blive et taberuniversitet, hvis det betyder, at vi adskiller folk og derved udsletter mangfoldigheden. Derfor er det vigtigt at stille spørgsmålet: Hvordan skaber vi den nødvendige mangfoldighed i uddannelsessystemet?,” siger Lars Geer Hammershøj.

Lotte Darsø vil gribe udfordringen ved at genintrodere den berømte, men udskældte rundkredspædagogik fra 70'erne, der netop handler om at lade alle komme til orde – høj som lav.

”Rundkredspædagogikken har præget vores virksomheder, organisationer og vores samarbejdsevner. Den har affødt flade strukturer og demokratiske processer. Det er dét, vi er kendte for ude i verden, og en styrke, vi skal udnytte. I dag gør vi præcis det modsatte. Vi indretter vores uddannelsessystem efter PISA-test og andre mål, som vi slet ikke kan konkurrere på. For mig at se er det en hamstermølle, vi træder rundt i. Vi kommer ingen vegne, og vi tilfører ingen ny værdi til samfundet,” siger Lotte Darsø.

Af Mathilde Weirsøe
mawei@dpu.dk

” INNOVATION HANDLER I VIRKELIGHEDEN IKKE OM, HVILKE HJERNER, DER TÆNKER BEDST, MEN OM HVORDAN VI FÅR EN MANGFOLDIGHED AF HJERNER TIL AT TÆNKE SAMMEN.

Lotte Darsø

LOTTE DARSØ

Ph.d. og lektor i innovation ved Institut for Læring, DPU, Aarhus Universitet. Lotte Darsø er ekspert i kreativitet og innovation og har særligt fokus på den 'menneskelige faktors' betydning for ledelse og skabelse af innovation. Lotte Darsø er fagligt ansvarlig for masteruddannelsen LAICS: Leadership and Innovation in Complex Systems, et samarbejde imellem DPU og CBS.

www.laics.net
www.dpu.dk/om/lda

MADS MEIER JÆGER

Professor i økonometri ved Center for Grundskoleforskning på DPU, Aarhus Universitet. Han forsker i social arv, kulturforbrug og kvantitative analysemetoder. Mads deltager i det nye Center for Strategisk Uddannelsesforskning, som ledes fra DPU.

www.dpu.dk/om/mmj

LARS GEER HAMMERSHØJ

Ph.d. og lektor ved Institut for Læring, DPU, Aarhus Universitet. Han forsker i kreativitet og dannelse i videnssamfundet. Lars Geer bliver studievejleder på DPU's nye bacheloruddannelse i uddannelsesvidenskab.

www.dpu.dk/bachelor
www.dpu.dk/om/lgha